

Eduskunnan oikeusasiamies Helsinki

Asia: Eduskunnan oikeusasiamiehen selvityspyyntö ympärivuorokautisessa hoidossa olevien vanhusten hoidon valvonnasta

Suomen Senioriliike ry pitää myönteisenä sitä, että eduskunnan oikeusasiamies on pyytänyt lääninhallituksilta selvitystä ympärivuorokautisessa hoidossa olevien vanhusten hoidon valvonnasta, hoidosta ja kohtelusta sekä laitosten ja muiden palveluyksiköiden henkilöstömitoituksesta. Kuten eduskunnan oikeusasiamies toteaa, lehdistössä on viime vuosina ollut lukuisia kirjoituksia ympärivuorokautisessa hoidossa olevien vanhusten hoidon puutteista ja psyykenlääkkeiden runsaasta käytöstä hoidossa. Näitä puutteita ja ongelmia ei kuitenkaan ole dokumentoitu vain lehtikirjoituksissa tai radio- ja TV-ohjelmien kautta. Myös vanhustenhoidon ja vanhustyön tutkijat ovat raportoineet hoidon laiminlyönneistä, sitomisista, ulkoilun puutteesta, määrissä vaipoissa pitämisestä ja muihin Pohjoismaihin verrattuna erittäin runsaasta psyykenlääkkeiden käytöstä vanhustenhoitolaitoksissamme. Monien laitosten tai palveluyksiköiden ympärivuorokautisessa hoidossa on paljon puutteita, mutta maassamme on myös hyvätasoista hoitoa järjestäviä tehostetun palveluasumisen yksiköitä. Vanhusten tasa-arvo ei toteudu näiden hoitojen suhteen.

Olemme kuitenkin huolissamme seuraavista asioista eduskunnan oikeusasiamiehen selvityspyynnössä.

Oikeusasiamies kartoittaa muiden näkökohtien ohella lääninhallitusten havaintoja vanhusten hoitoon ja kohteluun liittyvistä ongelmista. Lääninhallitukset tekevät melko vähän tarkastuskäyntejä ympärivuorokautista hoitoa järjestäviin laitoksiin ja palveluyksiköihin. Pääosa näistä käynneistä tehdään kyseisen laitoksen tai yksikön hoidoista tehtyjen kantelujen johdosta. Tällaisissa laitoksissa tai yksiköissä asuvat vanhuksset itse eivät pysty tai osaa tehdä kanteluita, joten huonosta hoidosta valittaminen jää omaisten harteille. Monet omaiset pelkäävät valittaa iäkkäiden omaistensa huonosta hoidosta ja ala-arvoisesta kohtelusta. He pelkäävät mm. sitä, että

kantelu johtaa yhä mittavampaan hoidon laiminlyöntiin. He pelkäävät kosta. Osa omaisista ei tunne lääninhallituksia valituskanavana, ei osaa laatia valitusta tai ei jaksaa tai ehdi tehdä kirjallista valitusta.

Kokemukset osoittavat, että kuntien lautakunnat eivät yleensä käsittele omaisten valituksia vanhempiensa sijoitukseen ja hoitoon liittyvistä ongelmista. Vastauksena on yleensä kehoitus keskustella ongelmista kyseisen laitoksen tai yksikön henkilöstön kanssa. Korjausehdotukset kimpoavat takaisin kunnan päättäjiltä. Johtoa ja vastuunkantajia ei löydy, ja asiat siirretään takaisin perustasolle.

Nämä seikat johtavat siihen, että ympärivuorokautisessa hoidossa olevien vanhusten hoidon ja kohtelun kartoittaminen lääninhallitusten tietoon tulleiden seikkojen ja havaintojen perusteella kuvastaa vain hyvin pientä osaa todellisista ongelmista. Olemme siis huolissamme kartoituksen kapeudesta ja sen luotettavuuden ongelmista. Olemme huolissamme myös vanhusten eriarvoisuudesta ympärivuorokautisen hoidon ja palveluiden kustannusten suhteen.

1. Hoidon ja palveluiden hinnoittelu

Oikeusasiamies ei pyydä lääninhallituksia raportoimaan ympärivuorokautista hoitoa järjestävien laitosten ja yksiköiden hoidon ja palveluiden hinnoista. Tätä pidämme puutteena. Tiedämme, että näiden hoitojen ja palveluiden ”hintahaarukka” on laaja, ja kohtuuhintaisen hoidon saamisessa voi olla suuria palveluyksikkökohtaisia eroja eli vanhukset ilmeisesti ovat hoidon kustannusten suhteen eriarvoisessa asemassa. Eri palvelu- ja hoitoyksiköiden kustannukset pitää laskea avoimesti vertailtaviksi, jotta päättäjät ja ennen kaikkea palveluita ja hoitoa käyttävät tietävät, mistä maksavat, ja jotta kansalaisten tasa-arvo eri puolilla maata toteutuu.

Esitämme eduskunnan oikeusasiamiehelle, että oikeusasiamies selvittäisi vanhusten ympärivuorokautisen hoidon ja palveluiden hinnat ja hinnoitteluperusteet maassamme. Tätä edellyttää tasa-arvon toteutuminen maassamme.

2. Hoidon ja palveluiden laatu

Esitämme eduskunnan oikeusasiamiehelle, että oikeusasiamies järjestäisi pyytämäänsä laajalaisemman kartoituksen ympärivuorokautista vanhustenhoitoa järjestävien laitosten ja yksiköiden hoidon tasosta sekä siitä, miten vanhuksia kohdellaan näissä laitoksissa ja yksiköissä. Oikeusasiamies on ryhtynyt selvittämään todella tärkeää asiaa. Selvitys kannattaa tehdä riittävän

hyvin, jotta siinä tulisivat esille todelliset hoidon puutteet ja vanhusten kohtelun ongelmat ja sekin, että hyvälaatuista hoitoa on ja vanhusten tasa-arvo ei toteudu.

Oikeusasiamiehen tulisi laajentaa selvitystään pyytämällä ympärivuorokautista vanhusten hoitoa tutkineiden tutkijoiden sekä vanhustyön järjestöjen havaintoja hoidon laadusta ja vanhusten kohtelusta. Oikeusasiamies voisi järjestää seminaari- ja keskustelutilaisuuksia em.tutkijoiden sekä em. järjestöjen edustajien kanssa. Kansainväliset käytännöt tämältyyppisistä ”round table”-arviointi- ja keskustelutilaisuuksista osoittavat niiden olevan erittäin hyödyllisiä monipuolisten tietojen saamiseksi silloin, kun niihin osallistuu monia mainittujen tahojen edustajia.

Lisäksi olisi syytä hankkia tietoja suoraan kentältä eli eri puolella Suomea asuvilta vanhoilta kansalaisiltamme ja heidän omaisiltaan ilman väliportaita. Pelko estää epäkohtia koskevien tietojen välittymistä. Jos kansalaisten kirjeet osoitettaisiin luottamuksellisesti riippumattomalle ja poliittisesti sitoutumattomalle taholle, oikeusasiamies voisi kartoittaa tilannetta myös niiden perusteella.

Tällaisen kartoituksen järjestämisessä Suomen Senioriliike ry on valmis toimimaan yhteistyössä oikeusasiamiehen kanssa. Voimme järjestää tarvittaessa eettisiltä perusteiltaan kestävän laadullisen selvityksen vanhusten ympärivuorokautisessa hoidossa kansalaisten havaitsemista ongelmista ja puutteista ja samalla kartoittaa myös myönteistä kehitystä tässä hoidossa. Tämä voitaisiin tehdä pyytämällä kansalaisia luottamuksellisesti kirjoittamaan Suomen senioriliikkeessä toimivalle selvitystä tekeväälle henkilölle, joka myös analysoisi laadullisesti nämä kirjoitukset. Ajallisesti kartoitus olisi mahdollista tehdä 1.6.–31.10.2009 välisenä aikana, jolloin kirjeiden raportointi saataisiin valmiiksi 30.6.2010 mennessä.

Senioriliike tarjoaa apuaan selvitystyöhön yhtenä vaihtoehtona, mutta kartoitus ja selvitys voidaan luonnollisesti antaa minkä tahansa riippumattoman tahon järjestettäväksi.

Korostamme sitä, että oikeusasiamiehen tulisi saada mahdollisimman luotettavia ja tarkkoja tietoja ympärivuorokautisen vanhusten hoidon nykytilasta ja ympärivuorokautiseen hoitoon liittyvistä oikeusturvakysymyksistä ja oikeusturvapuutteista.

Helsingissä, toukokuun 13. päivänä 2009.

Suomen Senioriliike ry, hallitus

Sirkka-Liisa Kivelä

puheenjohtaja

yleislääketieteen professori, Turun yliopisto

yleislääketieteen ylilääkäri, Turun yliopistollinen keskussairaala
sekä hallituksen jäsenet

Tuula Vilkeniemi, sihteeri

Barbro Gustafsson

Leif Jansson

Harri Kankare

Suoma Karjalainen

Anne Kauhanen-Simanainen

Anna-Liisa Mikkela

Aulis Mäkinen

Sirkka Sinkkonen

Kirjeenvaihto-osoite:

Professori Sirkka-Liisa Kivelä

Turun yliopisto, yleislääketiede

Lemminkäisenkatu 1

20014 Turun yliopisto